

Lp Mare Tannberg
Justiitsministeerium
Mare.Tannberg@just.ee
info@just.ee

Koopia: Maaelukomisjon
maaelukomisjon@riigikogu.ee

26.01.2021

Rahvaalgatusega „AITAB!“ esitatud ettepanekute põhjendused

Loomapäästegrupi (LPG) ja Eestimaa Loomakaitse Liidu (ELL) initsiatiivil korraldati rahvaalgatus loomakaitseaduse ja sellega seonduvate õigusaktide muutmiseks¹. Rahvaalgatusele andsid allkirja kokku 7191 isikut. Lisaks toetasid algatust mitmed juriidilised isikud (vastav nimekiri on esitatud Riigikogule). Ettepanekud on esitatud menetlemiseks Riigikogule ning 07.11.2020 toimus ka esimene maaelukomisjoni istung, kus selgus, et komisjon ei ole saanud tutvuda ettepanekute põhjendustega.

Justiitsministeeriumi vastutusala puudutavad järgmised ettepanekud:

ETTEPANEEK NR 1 - Looma julma kohtlemise eest rangemate karistuste kehtestamine ja regulatsiooni täpsustamine – esikohal peab olema loom ise, sh looma elu ja tervis. Looma julma kohtlemise mõiste peab olema selgelt ja üheselt mõistetavalt sisustatud;

ETTEPANEEK NR 2 - Kriminaalmenetlustes loomade kaitset tagava regulatsiooni kehtestamine ehk loomade advokaadi regulatsiooni ja advokaadi menetlusse kaasamise kohustuse kehtestamine või süüteomenetluses tehtud toimingute ja aktide vaidlustamine võimaldava kaebeõiguse andmist loomakaitsega tegelevatele ühingutele ühes kohustusega kaasata menetluses olevate juhtumite juurde loomakaitsega tegelev ühing;

ETTEPANEEK NR 6 - Loomapidamisõiguse äravõtmise määra pikendamine, keelu laienemine looma väärkohtlejaga ühes elukohas elavatele isikutele;

ETTEPANEEK NR 7 - Loomadega suguühenduse keelamine ja sellise teo kriminaliseerimine.

Alljärgnevalt on esitatud ettepanekud ja põhjendused menetlusseaduste muutmiseks eesmärgiga tagada looma kui kannatanu kaitseõiguse teostamine loomade väärkohtlemist puudutavates süüteomenetlustes (alljärgnevad punktid 1, 2 ja 3) ning karistusseadustiku muutmise ettepanekud eesmärgiga karmistada looma julma kohtlemise eest ettenähtavat karistuse määra, pikendada loomapidamisõiguse äravõtmise määra ja sätestada võimalus määrata sellise õiguse äravõtmine põhikaristusena ning keelustada zoofiilia.

¹ Kättesaadav aadressil <https://rahvaalgatus.ee/initiatives/84efbf9-b3ee-4aa2-96d8-298301cabb07>

1. Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise vajadus (kannatanu kaitseõiguse teostamine pole tagatud)

Teeme käesolevaga ettepaneku kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS) muutmiseks kriminaalmenetluse alustamata jätmist ja lõpetamist puudutava kaebeõiguse küsimuses.

Loomade päästmisega tegelevate organisatsioonide loomakaitsealane tegevus puudutab muuhulgas süüteoade ja süüteomenetluste algatamise avalduste esitamist uurimisasutustele (kuriteoade enamasti KarS § 264 tunnustel – looma julm kohtlemine). Loomakaitseorganisatsioonid on tihti vaidlustanud uurimisasutuste määruseid menetluse lõpetamise või algatamata jätmise kohta KrMS § 228 lg-te 1 ja 2 alusel. Prokuratuur on jätnud ELL kaebused enamasti rahuldamata kaebeõiguse puudumise tõttu.

KrMS § 228 lg-te 1 ja 2 sätestatu kohaselt on menetlusosalisel ja menetlusvälise isikul õigus KrMS VIII peatüki 5. jaos sätestatud korras vaidlustada uurimisasutuse ja prokuratuuri menetlustoiminguid ja määrusi, kui ta leiab, et menetlusõiguse rikkumine menetlustoimingu tegemisel või määruse koostamisel rikkus tema õigusi.

Riigikohtu kriminaalkolleegium on 23. septembri 2008. a määruses kriminaalasjas nr [3-1-1-41-08](#) (RT III 2008, 36, 238) jõudnud seisukohale, et *KrMS § 228 süstemaatiline ja teleoloogiline tõlgendamine siiski välistab kriminaalmenetluse lõpetamise määruse vaidlustamise KrMS VIII peatüki 5. jaos ettenähtud korras. Erinevalt üksikutest konkreetsetest menetlustoimingutest või kohtueelse menetluse raames koostatud määrustest ei ole kohtueelne menetlus kui ajas kulgev nähtus tervikuna vaidlustatav KrMS VIII peatüki 5. jaos sätestatud korras ega ka mistahes muus korras.* Seega on Riigikohus seisukohal, et kriminaalmenetluse lõpetamise vaidlustamine KrMS § 228 järgi ei ole võimalik põhjusel, et uurimiskaebemenetlus on ette nähtud kriminaalmenetluses konkreetsete menetlustoimingute või määruste peale kaebamiseks, mitte kohtueelse menetluse kui terviknähtuse olemasolu või puudumise vaidlustamiseks (*määruse p 9*). Riigikohtu hinnangul *kriminaalmenetluse lõpetamise vaidlustamine tähendab aga just kriminaalmenetluse puudumise vaidlustamist.* Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuasjas nr [3-1-1-47-09](#) antud hinnangu kohaselt *ei tähenda uurimiskaebemenetluse sobimatus kriminaalmenetluse lõpetamise vaidlustamiseks siiski seda, nagu ei oleks menetlust lõpetav määrus üldse edasikaevatav. Kõnealust määrust on kannatanul või tema esindajal võimalik vaidlustada KrMS §-des 207 ja 208 sätestatud tingimustel ja korras, s.o süüdistuskohustusmenetluses.* Kriminaalasjas nr [3-1-1-41-08](#) tehtud määruses märgiti muu hulgas sedagi, et puudub mõistlik põhjendus tunnustada kannatanu õigust vaidlustada kriminaalmenetluse lõpetamist veel ka KrMS VIII peatüki 5. jaos ettenähtud korras lisaks KrMS §-des 207 ja 208 ettenähtud korrale. Seejuures on oluline silmas pidada, et kui KrMS § 208 lg-s 6 sätestatu kohaselt saab süüdistuskohustusmenetluse tulemiks olla kriminaalmenetluse taasalustamine, siis KrMS § 231 lg 3 eeluurimiskohtunikule samasugust pädevust uurimiskaebemenetluses ei anna. Seega ei sobi uurimiskaebemenetlus kriminaalmenetluse lõpetamise vaidlustamiseks ka seetõttu, et see ei võimalda kannatanul saavutada kaebusega taotletavat eesmärki.

Seega KrMS §-de 207 ja 208 alusel on õigus vaidlustada kriminaalmenetluse algatamata jätmist või lõpetamist üksnes kannatanul või tema esindajal.

Riigikohtu kriminaalkolleegium on lahendis 3-1-1-56-05 märkinud, et kuigi KrMS § 37 lg 1 kohaselt saab kannatanust rääkida vaid kriminaalmenetluse raames, tuleb KrMS § 38 lg 1 p-s 1 ning §-des 207 ja 208 sätestatud kaebeõiguse subjektina lugeda kannatanuks ka sellist kriminaalmenetluse välist isikut, kes leiab, et kuigi talle on kuriteoga tekitatud kahju, on kriminaalmenetlus põhjendamatult lõppenud või jäetud hoopis alustamata. Kui kuriteo läbi vahetu kahju tekkimine konkreetsele isikule ei ole kriminaalasja materjalides sedastatav, tuleb

isikul, kes peab ennast kannatanuks, kaebuses näidata, milles tema hinnangul talle tekitatud kahju seisnes.

Kohtulahendis 3-1-1-41-08 on Riigikohus sedastanud, et *on raske aga sisuliselt ette kujutada esiteks seda, miks peaks kannatanu lisaks KrMS §-des 207 ja 208 ettenähtud korrале soovima vaidlustada kriminaalmenetluse lõpetamist veel ka KrMS VIII peatüki 5. jaos ettenähtud korras, samuti seda, kes veel peale kannatanu võiks olla huvitatud kriminaalmenetluse lõpetamise vaidlustamisest.*

ELL ega LPG ei ole loomade väärkohtlemist puudutavates asjades kannatanu KrMS tähenduses ega selline menetlusväline isik, kellele oleks süüteo läbi tekkinud vahetu kahju Riigikohtu lahendi 3-1-1-56-05 tähenduses, mistõttu ei ole ELL-l menetluse algatamata jätmisel või lõpetamisel õigust vastavaid lahendeid vaidlustada. ELL on loomakaitsega tegelev mittetulundusühing, kelle tegevus on tihedalt seotud väärkoheldud loomade abistamisega, sh kaebuste ja avalduste ning süüteo teadete edastamisega uurimisasutustele. ELL praktikas on korduvalt lõpetatud loomade väärkohtlemise juhtumitel menetlus kergekäeliselt või hoopis jäetud menetlus alustamata. Vaid üksikutel juhtudel on prokuratuur loomakaitse organisatsiooni vastavaid kaebuseid rahuldanud (nt Mirek Matikainen juhtum) jättes käsitlemata kaebeõiguse küsimuse.

ELL ja LPG hinnangul tuleb loomade väärkohtlemist puudutavates menetlustes võimaldada ka menetlusvälistel isikutel vaidlustada kriminaalmenetluse algatamata jätmist. Olukorras, kus kuriteo objektiks on hulkuv loom (st omanikuta) või toimub looma väärkohtlemine loomaomaniku poolt, on kannatajaks üksnes loom ise. Suures osas on praktikas looma julm kohtlemine põhjustatud just loomaomaniku poolt ning seega võib põhjendamatult jääda menetluste lõpetamisel või algatamata jätmisel ebaõiglus karistamata (*kannatanu kaitseõiguse teostamine pole võimalik*).

Loomi puudutavate süütegude lahendamine ning isikute karistamise saavutamine ei ole prioriteediks ning on sageli uurimisasutustele ebamugavad ja aeganõudvad. Seetõttu on mitmeid menetlusi lõpetatud põhjendamatult ja kergekäeliselt.

Meie hinnangul on oluline selgitada kõik asjaolud välja igas süüteoasjas ning saavutada vastutavate isikute karistamine. Samuti on oluline tagada kannatanu kaitseõiguse teostamine, kui üks olulistest õigustest kriminaalmenetluses ning vastav kitsaskoht ületada seaduse muutmise kaudu.

Meie hinnangul on probleemiks ka kriminaalmenetluses kannatanu kohta kehtestatud sätted (KrMS § 37 lg 1). Nimelt käsitleb Eesti õigus kannatanuna üksnes isikuid (füüsiline või juriidiline isik). ELL hinnangul võimaldab vastav regulatsioon käsitleda kannatanuna küll loomade omanikke, kuid käsitleda kannatanuna looma, keda tegelikult väärkoheldi, ei saa. Vastav käsitlus tagab küll loomaomanike kaitse looma kui asja ja vara osas, kuid ei võimalda kaitsta tegelikku kannatajat - looma kui elusolendit. Eelnimetatu on peamiselt probleemiks olukordades, kus loomi koheldakse omanike endi poolt või loomal puudub omanik. Ning kui tegemist ongi ründega looma suhtes, kellel on omanik, siis sageli ei soostu ka loomaomanikud ise teadmiste puudumise, hoolimatuse või majanduslikel kaalutlustel looma õiguste eest seismast ja kaebust esitamast.

Seetõttu on meie hinnangul vajalik regulatsiooni muutmine tagamaks loomade kui kannatanute kaitseõiguse süüteomenetluses igal juhtumil – nii olukordades kus loomal omanik puudub, süüteo toimepanija on ise looma omanik kui olukordades, kus loomal omanik olemas.

Teiste riikide praktika

Saame teiste riikide praktikast tuua positiivse näite šveitsi Zürichi kantoni õiguskorrast, kus julma kohtlemise ohvriks langenud loomale on tagatud inimesest kannatanuga samaväärne õiguspositsioon. Nimelt sätestab Zürichi kantoni loomakaitseaduse ([http://www2.zhlex.zh.ch/appl/zhlex_r.nsf/WebView/4F01268B9F5B77FAC125723B00481CBE/\\$File/554.1_2.6.91_55.pdf](http://www2.zhlex.zh.ch/appl/zhlex_r.nsf/WebView/4F01268B9F5B77FAC125723B00481CBE/$File/554.1_2.6.91_55.pdf)) § 17, et loomakaitseaduse rikkumise tagajärjel algatatud süüteomenetluses teostab kannatanu õigusi kantonis loomakaitse eest vastutava asutuse ja kantoni valitsuse poolt ühiselt loomakaitseorganisatsioonide ettepanekul ametisse nimetatud advokaat (nn Tieranwalt v loomakaitseadvokaat). Loomakaitseadvokaadi pädevus on konkretiseeritud loomakaitsemääruse ([http://www2.zhlex.zh.ch/appl/zhlex_r.nsf/WebView/BE6176D53A750F96C1256F810046DAD6/\\$File/554.11_11.3.92_47.pdf](http://www2.zhlex.zh.ch/appl/zhlex_r.nsf/WebView/BE6176D53A750F96C1256F810046DAD6/$File/554.11_11.3.92_47.pdf)) §§ 13-15 kaudu, mis näeb ette loomakaitseadvokaadi õigused suhetes veterinaarameti ja uurimisasutustega. Veterinaaramet teavitab loomakaitseadvokaati talle esitatud loomakaitseaduse rikkumise teadetest ning prokuratuur on kohustatud loomakaitseadvokaadi kaasama loomakaitseaduse rikkumise tunnustel algatatud eeluurimismenetlusesse. Menetluslikud õigused on sätestatud Zürichi kriminaalmenetluse seadustikus, kusjuures loomakaitseadvokaadile kuuluvad kõik menetlusõigused, mis inimesest kannatanu esindajalegi. Hetkel täidab loomakaitseadvokaadi ülesandeid Zürichis vandeadvokaat Antoine F. Goetschel, kellel on temaga tehtud intervjuu kohaselt aastas 150-180 juhtumit (<http://afgoetschel.com/de/tieranwalt.html>; http://www.swissinfo.ch/eng/index/Lawyer_lends_his_voice_to_the_animals.html?cid=979670).

Lisaks ei ole teistes riikides kannatanu (kuriteoohver) mõiste kitsalt piiritletud isikutega ning teatud paindlikum lähenemisviis võimaldab käsitleda kannatanuna ka loomi.

Ettepanekud loomade kui kannatanute kaitseõiguse teostamise tagamiseks nii väärteo- kui kriminaalmenetluses

See, kas otstarbekam on luua Eestis eraldi loomakaitseadvokaadi institutsioon või võiks kannatanu õigusi teostada loomakaitseorganisatsioon advokaadi kaudu igal üksikjuhtumil eraldi, on kaalumise küsimus ning sõltub ilmselt erinevatest sotsiaalsetest, majanduslikest jm faktoritest.

Meie hinnangul saaks vastava kitsaskoha Eesti õiguses muuta KrMS § 37 täiendamisega. Täpsemalt tuleks lisada KrMS §-i 37 täiendav lõige (lg 3), kus sätestatakse loomakaitse seaduse rikkumise tagajärjel algatatud süüteomenetluses kannatanu õigusi teostav isik või ühendus. Samuti tuleb ELL hinnangul kehtestada KrMS-s looma kui kannatanu õigusi teostava isiku või ühenduse menetlusprotsessi kaasamise kohustus. Vastavalt tuleks täpsustada ka kannatanu mõistet sama §-i lg-s 1. Kehtiv KrMS käsitleb kannatanuna isikut ehk füüsiline või juriidiline isik, kellele on kuriteoga või süüvõimetu isiku poolt õigusvastase teoga vahetult tekitatud füüsilist, varalist või moraalselt kahju. Meie hinnangul tuleks täpsustada, et loomakaitse seaduse rikkumise tagajärjel algatatud süüteomenetluses käsitletakse kannatanuna ka looma, kelle suhtes süütegu on toime pandud.

Kuna mitmed süüteoasjad loomade väärkohtlemise osas lahendatakse väärteomenetluse korras, siis tuleb tagada vastavalt loomade väärkohtlemise asjades ka väärteomenetluste algatamata jätmise ja menetluste lõpetamise osas kaebeõigus ning uurimisasutuse kohustus kaasata menetlusesse looma kaitseõigust teostav isik. Väärteomenetluse seadustiku § 59 lõikes 2 sätestatud kaebeõigus on küll igal väärteoteate esitajal (menetlusosalisel ja menetlusvälisel

isikul), kuid Riigikohus on oma praktikas leidnud, et väga piiratud ulatuses - vaid puutuvalt menetlustoimingu käigus asetleidnud menetlusvälise isiku enese õiguste rikkumisse - on tal võimalik vääртеomenetluse raames toimida menetluslikult aktiivselt ja vaidlustada kohtuvälise menetleja tegevust. Reeglina ei saa menetlusväline isik pöörduda maakohtusse kohtuvälise menetleja otsuse vaidlustamiseks (VTMS § 114 lg 1 - Riigikohtu Üldkogu 16.05.2008. a kohtuotsus nr 3-1-1-88-07). Kuigi vääртеomenetluse alustamata jätmise või lõpetamise vaidlustamist pole Riigikohus teadaolevalt käsitlenud, on ka selles küsimuses seadusandja menetlusvälise isiku jaoks seoses maakohtusse pöördumisega teatud piirangud ette näinud. VTMS § 78 lõikes 1 järgi on nii menetlusosalisel kui menetlusvälisel isikul õigus esitada kohtuvälise menetleja tegevuse peale kaebus maakohtule, kui kaebuse esitamine kohtuvälise menetleja juhile pole andnud soovitud tulemust. Siiski on see võimalik ainult juhul, kui isiku õigusi ja vabadusi on kohtuvälise menetleja tegevusega rikutud (VTMS § 78). Kui vääртеoteate esitajal pole sündmuse osas isiklikku puutumust, ei saa ta pöörduda maakohtusse, et vaidlustada vääртеomenetluse alustamata jätmist või menetluse lõpetamist kohtuvälise menetleja poolt.

Oleme seisukohal, et vastav looma kui kannatanu kaitseõiguse teostamine tuleb tagada nii kriminaalmenetluses kui ka vääртеomenetlustes vastavate menetlusseaduste muutmise teel ning tulenevalt sellest sätestada erinevate vääртеomenetlusi ja kriminaalmenetlusi läbiviivate uurimisasutuste (Politsei- ja Piirivalveamet, Põllumajandus- ja Toiduamet, Keskkonnainspektsioon) kohustus kaasata menetluse looma kui kannatanu kaitseõigusi teostav isik.

2. Ettepanekud karistusseadustiku muutmiseks

looma julma kohtlemise eest ettenähtud sanktsioonimäära muutmise ettepanek, regulatsiooni täpsustamine

Vastavalt karistusseadustiku (KarS) §-ile 264 saab karistada isikut looma julma kohtlemise eest (*looma suhtes lubamatu teo toimepanemise eest isiku poolt, keda on varem karistatud sellise teo eest või avalikus kohas või julmal viisil*) rahalise karistuse või kuni üheaastase vangistusega.

Meie hinnangul on määratud maksimaalne karistuse määr liialt leebe. Looma julm kohtlemine on tõsine seaduserikkumine (eriti jõhker ja julm looma piinamine), mille eest tuleb rikkumise toimepanijat karistada piisavalt range karistusega, et hoida ära tema ja teiste võimalike väärkohtlejate samasugune käitumine edaspidi. Peame vajalikuks rõhutada, et mitmed uuringud on näidanud, et loomade suhtes kuritegusid toime pannud isik asub kergekäeliselt kuritegusid toime panema ka inimeste suhtes.

Kohtupraktika näitab, et loomapiinajatesse suhtutakse liialt leebelt ning karistused on ebahõltsed (käesolevale kirjale on lisatud ülevaatlik tabel kohtute kohaldatud karistuste kohta –kohtuasjade ülevaade on avaldatud ka veebiaadressil <http://loomakaitse.eu/loomade-vaarkohtlejad/>; ülevaadet uuendatakse võimalusel kaks korda aastas; vt ka Tallinna Ülikooli tudengi koostatud analüüsi²). Lisaks ei ole määratud karistused proportsioonis tegude raskusega. Reaalset vangistust on mõistetud üksikutele loomapiinajatele. Enamasti on määratud loomapiinajale kohtu poolt rahaline karistus. Ebahõltsed ja leebe karistuste määramine on riivanud oluliselt avalikkuse õiglustunnet ning toonud kaasa ka avalikkuse hukkamõistu õiguskaitseorganite tegevusele. Leiame, et vajalik on sanktsioonimäärade muutmine suurendamiseks turvatunnet ja Eesti Vabariigi usaldusvärsust.

² Kättesaadav internetis aadressilt <https://loomultloom.ee/kohtulahendite-analuusist-tulenes-loomade-julm-kohtlemine-ei-ole-eestis-karmilt-karistatav/>

Kokkuvõtlikult ei ole kehtiv sanktsioonimäär proportsioonis looma julma kohtlemise tegude ohtlikkusega ning KarS §-is 264 sätestatud süüteo eest määratav maksimaalne karistus peab olema kuni 3 aastat vangistust.

Oleme arvamusel, et looma julma kohtlemise kuritegu tuleks muuta karistatavaks ka ettevaatamatusest (arvestades, et sageli on pikemaajalist looma söögi ja joogi ning vajaliku hooleta jätmist käsitletud ettevaatamatu teona ning näljutatud loomade omanikud jäävad seetõttu tihti karistuse ta).

Arvestades, et looma julm kohtlemine on reguleeritud kui avaliku korra vastane süütegu, kuid kaitstav õigushüve ei tohiks olla sel juhul üksnes avalik kord vaid ka loom ise (sh tema elu ja tervis), võiks kaaluda KarS'i eraldi, nt eluslooduse/fauna vastaste süütegude peatüki loomist.

Lisaks tuleb meie hinnangul õigusselguse huvides sisustada ka looma julmal viisil kohtlemise mõiste (KarS § 264 lg 1 p 3), arvestades, et kehtival kujul võimaldab norm erinevat tõlgendamist (nt mitmeid kuid näljutatud looma kohtlemist on üks kohtu koosseis pidanud julmaks, asudes seisukohale, et KarS § 264 koosseis on täidetud, kuid teine koosseis leidis, et tegemist on väärteoga ehk looma suhtes lubamatu teoga). Ühe võimalusena saaks KarS § 264 täiendada ja sätestada, et koosseisu täidab ka looma suhtes lubamatu teo toimepanemine nii piinaval kui julmal viisil (arvestades, et ELL praktikas on asunud õiguskaitseorganite poolt eristama looma julma kohtlemise mõttes piinavat viisi ja julma viisi ning leiti, et piinav viis ei ole julma viisiga hõlmatud...).

Alljärgnevalt mõned näited praktikast:

Nt koerte näljutamise juhtumid Retriiverite juhtumid on politsei ja ringkonnaprokuratuur arvamusel, et looma näljutamine ei ole kuritegu. Looma näljutamist tunnustatakse küll kui looma piinamist (mürgitakse suurte kauakestvate kannatuste tekitamist), kuid politsei ja ringkonnaprokuratuur on ühisel arvamusel, et looma piinamine ei ole kriminaliseeritud. Juhitakse tähelepanu, et väline teopilt ei viita füüsilisele väärkohtlemisele (va kõhnus) – kuigi kauakestvate kannatuste tekitamine on tuvastatud..... Riigiprokuratuur nõustub ringkonnaprokuratuuriga ja lisab siiski täiendavalt järgmist: „et looma toiduta jätmise põhjustab loomale järjepidevalt kannatusi või suurt valu, on aramus, mis põhineb ettekujutusel, et inimene võiks tunda pikemaajalisel toidupuudusel kannatusi või isegi valu, kuid tuvastada selliste asjaolude vastavust ka loomal pole kriminaalmenetluslike vahenditega võimalik“.

Tsitaadid politsei kriminaalmenetluse algatamata jätmise teatisest (allkirjastas Haapsalu politseijaoskonna nooremuurija Mairit Tülp): loomale eluohtliku seisundi põhjustamine iseenesest ei anna alust liigitada seda tegu veel julmaks. Kahtlemata tuleb kannatusi, mida koertele näljutamise põhjustati, pidada suurteks. Suurte kannatuste põhjustamine aga on käsitatav just piinava viisina. KarS § 264 lg 1 p 3 koosseisutunnusena piinavat viisi ei nimeta, vaid räägib üksnes julmast viisist. Eelnev ei tähenda seda, et KarS § 264 lg 1 p 3 kontekstis hõlmaks julm viis ka piinavat viisi. Tsitaadid ringkonnaprokuratuuri määrusest (allkirjastas Lääne Ringkonnaprokuratuuri abiprokurör Agnes Ollema-Barndök): Tallinna Ringkonnakohtu lahendile nr 1-17-5230 tuginevalt tekib küsimus, kas koertele mittenõuetekohase söögi andmine on käsitletav julma viisina. Vastusena ütlesin, et kui koera mürgitamine ei ole julm viis, siis koerale mittenõuetekohase söögi andmine ei ole seda samuti. Kuigi olemasoleva informatsiooni kohaselt on leidnud kinnitust Triin Kruusma poolt

*kahe koera järjepidev näljas hoidmine ehk looma alatoitumuse põhjustamine piisavas koguses ja sobiva toidu võimaldamata jätmisega, ei avaldu selles KarS § 264 lg 1 p 3 mõttes looma kohtlemise julm viis. Suurte või kauakestvate kannatuste (sh alatoitumusest põhjustatud vaeguste) tekitamise näol on aga tegemist piinava viisiga. Niisiis tuleb antud juhul koerte julma kohtlemise kontekstis tähelepanuta jätta viited looma kannatustele ja keskenduda konkreetset koerte alatoitumuse välisele teopildile. Avaldustest ei nähtu asjaolu, et koerad oleksid kannatanud välise füüsilise väärkohtlemise läbi. Loomakliiniku poolt väljastatud dokumentidest tulenevalt koertel visuaalseid füüsilise väärkohtlemisega kaasnevaid vigastusi ei tuvastatud, v.a kõhnumine. Prokurör leiab, et lisaks uurija poolt märgitud julmal viisil loomade kohtlemise fakti puudumisele, ei võimalda ka väline teopilt määratleda koertega ümberkäimist julmal viisil. Tsitaadid Riigiprokuratuuri määrusest (allkirjastas riigiprokurör Kadri Väling): kahe retriiveri tõugu koera kohtlemise osas on tuvastatud nende alatoitumise ehk toitmata jätmise fakt, milles oli põhjust kahtlustada Triin Kruusmad. Muid viiteid koerte väärkohtlemise osas esitatud ei olnud. Riigiprokurör märgib, et **kuigi inimlikult on mõistetav, et inimese hoolitsusest sõltuv loom ei pruugi iseseisvalt suuta end toita, võib seeläbi ka toidupuuduse tõttu kannatada ja surra, ei ole sellise arusaama alusel võimalik sõnastada süüdlasele etteheidet karistusõiguse mõttes, kui koos toiduta jätmise fakti kõrval ei ilmne ka muid looma väärkohtlemist kajastavaid asjaolusid. Et looma toiduta jätmise põhjustab loomale järjepidevalt kannatusi või suurt valu, on arvamused, mis põhineb ettekujutusel, et inimene võiks tunda pikemaajalisel toidupuudusel kannatusi või isegi valu, kuid tuvastada selliste asjaolude vastavust ka loomal pole kriminaalmenetluslike vahenditega võimalik. Seega pelgalt toiduta jätmise fakti ei saa pidada piisavaks, et sedastada julmal viisil looma suhtes lubamatu teo toimepanemist.***

Loomapidamisõiguse äravõtmise määra muutmise ettepanek

KarS § 52² kohaselt võib looma suhtes lubamatu teo toimepanemise eest kohus süüdimõistetule või süüdlasele kohaldada lisakaristusena mis tahes looma või teatud loomaliiki kuuluva looma pidamise õiguse äravõtmist kuriteo korral kuni viieks aastaks ning väärteo korral kuni kolmeks aastaks.

Praktika on näidanud, et sageli on loomade väärkohtlejad loomaomanikud, kes on pannud selliseid tegusid toime ka varasemalt. Meie hinnangul peab vastav lisakaristuse määr olema pikem. Samuti tuleb muuta KarS-i selliselt, et loomapidamisõigust saaks sarnaselt juhtimisõiguse äravõtmisele rakendada ka põhikaristusena väärteo toimepanemise eest.

Kokkuvõtlikult teeme ettepaneku pikendada loomapidamisõiguse äravõtmise määrasid väärteo korral kuni viie aastani ja kuriteo korral kuni 15 aastani. Samuti teeme ettepaneku muuta KarS-i selliselt, et loomapidamisõiguse äravõtmine oleks väärteo eest kohaldatav ka põhikaristusena.

Praktikas rakendatakse loomapidamisõiguse äravõtmist vähe ning puudub ka ülevaade isikutest, kellelt vastav õigus on ära võetud – st sisuliselt vastava keelu täitmist kontrollida ei saa. Lisaks, kuna loomapidamisõigust saab ära võtta üksnes kohus, siis väärteomenetlustes loomapidamisõiguse äravõtmine ei ole rakendunud (enamasti lahendatakse väärteoasjad kohtuväliselt). Leiame, et looma kohtlemisel eriti julmal viisil (näiteks looma näljutamine, looma pekmine, looma hukkamine ebahumaansel viisil) tuleb omanikult loomapidamise õigus ära võtta. Samuti tuleb loomapidamise õigus ära võtta ka juhtumitel, kus isik loomapidajana on korduvalt loomi vääralt kohelnud (seda isegi väärteomenetlustes). Meie hinnangul on koos regulatsiooni muutmisega ka äärmiselt oluline tagada loomapidamise õiguse äravõtmise jõustamine praktikas ning kohaldada sanktsioone nende suhtes, kes loomapidamise keelust kinni ei pea.

Ettepanek keelustada ja kehtestada kuriteona suguühendus loomaga

Zoofiilia ehk sodoomia on seksuaalne hälve, mille korral on inimese sugutung suunatud loomadele. ELL hinnangul on zoofiilid loomade väärkohtlejad, kelle tegevus peaks sõnaselgelt olema taunitav ka seadusandluses. Loomakaitseaduses ei ole aga sõnaselgelt sätestatud keeluna ega karistusseadustikus karistatav suguühendus loomaga.

Meie hinnangul tuleb sõnaselgelt sätestada karistatava kuriteona suguühendus loomaga ning keelustada vastav tegevus eraldi ka loomakaitseaduses sarnaselt loomade sunniviisilise söötmise keelule (vt loomakaitseaduse § 4 lg 3). Oleme seisukohal, et loomaga suguühendusse astumine on ulatuslik rikkumine ja loom ei saa iial sellise asjaga tegelikult nõustuda. Selline tegevus on looma väärkohtlemine ja peaks ainuüksi seetõttu olema karistatav.

Enamikes Ameerika Ühendriikide osariikides on suguühendus loomaga keelatud ning kriminaalkorras karistatav. 21. sajandil on zoofiilia keeld taastatud ka mitmetes Euroopa riikides, kus see oli vahepeal kaotatud - Prantsusmaal 2004, Norras 2008, Hollandis 2010. Lisaks on Saksamaal algatanud alles hiljuti seadusemuudatuse eelnõu eesmärgiga suguühendus loomadega keelustada ja tunnistada kriminaalkorras karistatavaks.

Enamikes Ameerika Ühendriikide osariikides on suguühendus loomaga keelatud ning kriminaalkorras karistatav. 21. sajandil on zoofiilia keeld taastatud ka mitmetes Euroopariikides, kus see oli vahepeal kaotatud – Prantsusmaal 2004, Norras 2008, Hollandis 2010, Taanis, Saksamaal, Rootsis, Norras, Poolas, Tšehhis, Austrias, Hispaanias, Prantsusmaal³. Mujal maailmas on sõnaselge zoofiilia keelustamise vajadus tulenenud enamasti konkreetsetest juhtumitest, kus loomaga suguühendusse astumise tagajärjel on loomale põhjustatud kannatusi. Mitmed teistes riikides veterinaararstide kaasamisel tehtud uuringud kinnitavad, et märkimisväärselt suur osa veterinaari juurde toodud loomi kannatab seksuaalse väärkohtlemise all. Näiteks Ameerika Ühendriikides Washingtoni osariigis tingis sellise keelu olukord, kus kannatajaks oli hoopis inimene (loomaga suguühendusse astunud inimene suri sisemiste vigastuste tõttu). Taani keelustas sodoomia mh loomaseksitürismi takistamiseks.

Hiljutine juhtum Tori tallis toiminust – isik on jäänud karistusetu:

<https://ekspress.delfi.ee/artikkel/92009067/tori-talli-valgustkartev-saladus-zoofiil-kais-aastaid-oositi-hobustel-kulas>

Veel lugemist:

<https://www.err.ee/533699/taani-keelustas-sodoomia-loomaseksitürismi-takistamiseks-eestis-selle-kohta-spetsiifilist-paragrahvi-ei-ole>

Leiame, et loomaga suguühendusse astumine peab olema sõnaselgelt ja eraldi keelustatud. Kui selline tegevus ei ole ühemõtteliselt ja sõnaselgelt karistatav ja keelatud, siis jääb alati ruumi sellistele tõlgendustele, mille kohaselt loomaga suguühendusse astumine ei kujuta endast looma julma kohtlemist. Loomakaitseaduse § 4 lg-s 1 toodud käsitus looma suhtes lubamatu teo kohta (*millele viitab ka KarS § 264 sätestatud kuritegu - looma julm kohtlemine*) eeldab sellise teo toimepanemist, millega põhjustatakse loomale hukkumist, vigastamist või talle valu ja välditavaid füüsilisi ja vaimseid kannatusi. Suguühendusest loomaga ei pruugi jääda aga loomale mingeid jälgi või reaalseid tõendeid, et teo toimepanemisega põhjustati loomale

³ Vt ka

https://www.researchgate.net/publication/342159139_Penal_Sanctioning_of_Zoophilia_in_Light_of_the_Legal_Status_of_Animals_-_A_Comparative_Analysis_of_Fifteen_European_Countries

kannatusi. Peame antud juhul keelustamise põhjendusena oluliseks ka olukordi, kus suguühenduse tagajärjel on osutunud tegelikuks kannatajaks inimene.

Teeme ettepaneku sätestada karistusseaduses sõnaselgelt kuriteona loomaga suguühendusse astumine. Samuti tuleb seonduvalt sellega muuta loomakaitseseadust ning keelustada vastav tegevus ka loomakaitseseaduses.

Lugupidamisega

Pille Tees
Eestimaa Loomakaitse Liit
pille@loomakaitse.eu

Heiki Valner
MTÜ Loomapäästegrupp
heiki@animalrescue.ee